

Koncipování Národního centra pro informační podporu VaVa

<https://ncip.techlib.cz>

Bibliotheca academica 2021, 2. - 3. 11. 2021

eva.dibuszova@techlib.cz, martin.svoboda@techlib.cz

Proč projekt NCIP VaVal vznikl

Důvod: potřeba finančně zajistit pokračování podpory EIZ a fungování NC CzechELib i po skončení OP VVV

- Podpora EIZ z finančních prostředků OP VVV jen na tři roky, tj. do konce r. 2020. Další financování ze SR.
- Problém jak dopravit prostředky SR do NTK vyřešen „malou“ novelou z. 130/2002 Sb. – **projekty sdílených činností**
- Projekt napsán v začátku covidové pandemie a schválen vládou ČR na konci r. 2020

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 26. října 2020 č. 1092

o projektu sdílených činností
Národní centrum pro informační podporu výzkumu, vývoje a inovací

Vláda

- I. **schvaluje** projekt sdílených činností Národní centrum pro informační podporu výzkumu, vývoje a inovací, obsažený v části III a IV materiálu čj. 1246/20;
- II. **ukládá** ministru školství, mládeže a tělovýchovy
  1. zajistit poskytování účelové podpory projektu uvedenému v bodě I tohoto usnesení v celém jeho průběhu realizace,
  2. předložit vládě pro informaci do 30. června 2025, resp. 30. června 2028, dvě evaluační zprávy v souladu s částí III materiálu čj. 1246/20.

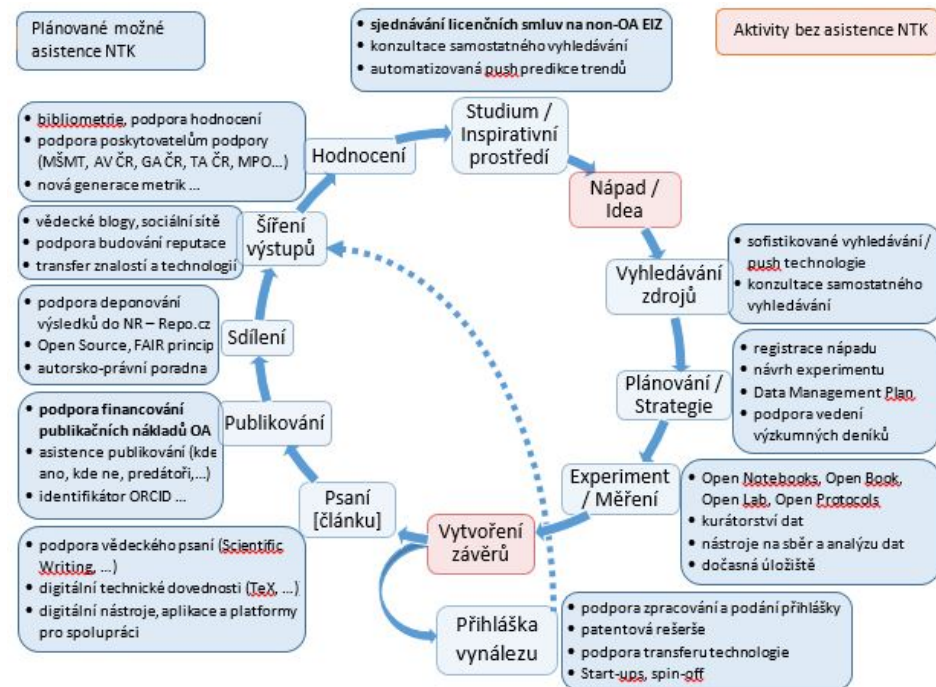
Provede:

ministr školství, mládeže a tělovýchovy

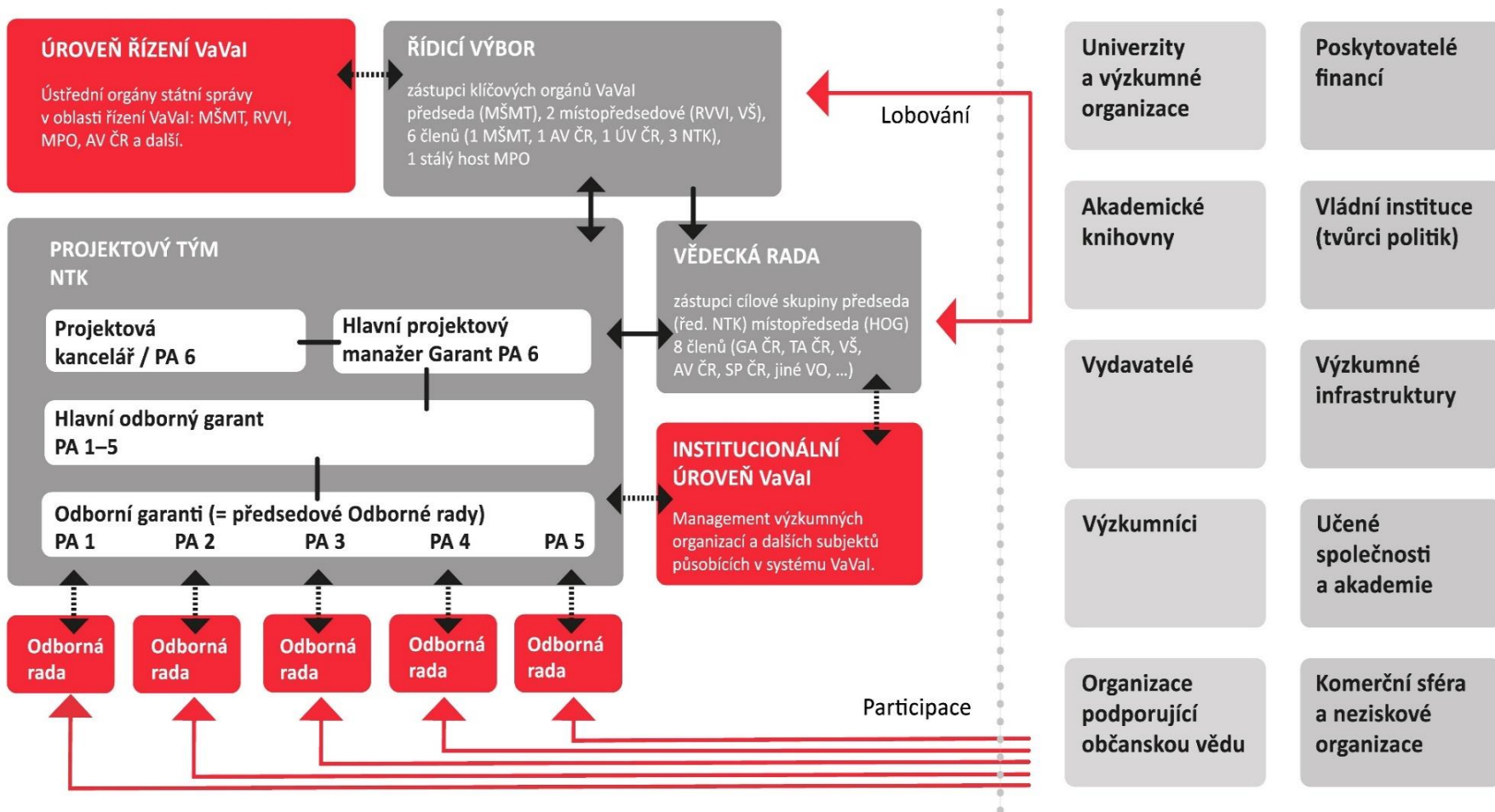
Ing. Andrej Babiš, v. r.
předseda vlády

Principy projektu NCIP VaVal

- Především podpora EIZ, **ale** kde to je možné, změna na podporu publikování v režimu OA
- Cílem - vyústěním projektu je 'One-stop-shop' pro obec VaVal
- Vedle podpory EIZ
  - Rozšíření **informační podpory** nejen **zdroje**, ale i **služby**
    - akademické
    - firemní
  - Evropské standardy
  - Národní repozitář
  - Softwarové nástroje

Schéma řízení a participace v projektu

Projekt NCIP VaVal - Řízení projektu

- **Řídící výbor**

Pavel Doleček (předseda), Jitka Ulrichová (místopředsedkyně /RVVI), Milan Pospíšil (místopředseda/RVŠ), Gabriela Pokorná (MŠMT), Leoš Horníček (AV ČR), Jan Marek (ÚV ČR), Eva Dibuszová, Jitka Kárníková, Martin Svoboda (NTK), Jan Proksch (stálý host/MPO)

- **Vědecká rada projektu**

Martin Svoboda (NTK, předseda), Eva Dibuszová (VŠCHT/NTK, místopředsedkyně), Petr Baldrian (GA ČR), Pavel Baran (RVVI), Martin Fusek (ÚOCHB), Štěpán Jurajda (RVVI), Jan Konvalinka (UK), Petr Konvalinka (TA ČR), Pavel Matějka (ČKR), Luděk Matyska (e-INFRA), Radek Špicar (SPO)

Jana Ziegelheimová - tajemnice

Projektové aktivity

PA 1

Jirát

Zajištění provozu NC CzechELib
včetně pořizování EIZ

PA 2

Chodounská/Pavličková

Pokročilé asistované a samoobslužné
informační a datové služby

PA 3

Hnátková

Implementace evropských standardů
do výzkumného prostředí ČR

PA 4

Černohlávková

Národní repozitář

PA 5

Pokorný

Technické a softwarové zabezpečení

PA 6

Kárníková

Řízení projektu

PA 1 - Zajištění provozu NC CzechELib včetně pořizování EIZ (1)

Garant Jiří Jiráť

Časový plán

- 2021–2022 pouze pořizování EIZ (provoz NC CzechELib podpořen ještě z OP VVV)
- 2023–2027 provoz NC CzechELib + pořizování EIZ (pevný rozpočet bez ohledu na vývoj cen => celková výše podpory bude od 2023 zvolna klesat o cca 2,5 % /rok)

Schválena max. výše podpory pro r. 2023-2027

	2023	2024	2025	2026	2027
CM EIZ	70 %	67,5 %	65 %	62,5 %	60 %
ostatní EIZ	50 %	47,5 %	45 %	42,5 %	40 %

PA 1 - Zajištění provozu NC CzechElib včetně pořizování EIZ (2)

V r. 2022 končí všechny dosud uzavřené licenční smlouvy

- Jmenován **tým vyjednavců** při NC CzechElib v čele s ředitelem NTK: (M. Svoboda, M. Hocek, T. Polívka, T. Kostelecký)
- Jmenována **nová Odborná rada** NC CzechElib:
  - na konci r. 2020 vypršel mandát původní OR
  - obsahuje nyní dvě skupiny:
    - zástupce knihoven
    - zástupce akademických pracovníků

PA 1 - Zajištění provozu NC CzechELib včetně pořizování EIZ (3)

Současný stav:

Potvrzení k aktuálně nasmlou(vá)vaným EIZ - zda (ne)pokračovat:

- do 15. 11. 2021
- na začátku r. 2022: nominace jen pro SciVal, InCites a zcela nové EIZ

PA2 - Pokročilé informační služby – akademické (1)

Garantka Alena Chodounská

- Role NTK / NCIP v rozvoji informačně a vědecky gramotné společnosti vychází z dlouhodobé podpory vysokoškolských i středoškolských studentů
- Ve spolupráci s učiteli a mentory jsou podporovány
  - dovednosti efektivního používání informací, kritické hodnocení informačních zdrojů
  - rozvoj dalších přenositelných dovedností a kompetencí,
- Nabízíme odborné a nestranné průvodcovství v široké kolekci akademických informačních zdrojů nakupovaných z veřejných prostředků a pomoc s orientací v seriózních otevřených informačních zdrojích a nástrojích.
- Podporu nabízíme v budově NTK i online prostřednictvím bezplatných konzultací, workshopů a otevřených vzdělávacích materiálů

PA2 - Pokročilé informační služby – akademické (2)

Příklady řešených témat

- Vyhledávání odborných zdrojů, prevence plagiátorství a organizace citací a zdrojů v citačních softwarech, hodnocení důvěryhodnosti a kvality informací, základní principy vědecké komunikace, použití citačních databází pro analýzu výzkumných trendů a bibliometrických indikátorů, podpora rozvoje kariéry a viditelnosti akademických výstupů v online prostoru, akademické psaní v české a anglickém jazyce, prezentování.

Příklady informační podpory NTK / NCIP

Informační podpora středoškolských pedagogů

- **Bezpečná cesta informačním bludištěm 2017** - 4 workshopy pro středoškolské učitele Středočeského kraje - rozvoj inform. gramotnosti studentů, příprava na VŠ studium.
- **Letní škole polytechniky 2020** - půldenní workshop pro SŠ učitele chemie z Ústeckého kraje: vyhledávání a užívání informací, inf. gramotnost, základy akademického psaní.
- **Letní škola chemie 2021** - konferenční příspěvek pro středoškolské učitele chemie
- **Metodické materiály a návody:** Vzorová SŠ práce – přírodovědná a humanitní, soupis otevřených informačních zdrojů pro SŠ výuku chemie a přírodních věd a biologie
- **Individuální podpora učitelů** při vedení studentských prací: workshopy pro učitelské sbory konkrétních škol, hromadné a individuální konzultace.

PA2 - Pokročilé informační služby – akademické (3)

Příklady informační podpory NTK / NCIP

Podpora začínajících výzkumníků a jejich mentorů

- **STEMskiller** - rozsáhlá kompetenční mapa ověřených, anotovaných a volně dostupných zdrojů o přenositelných dovednostech, je určen především pro začínající vědecké a výzkumné pracovníky v oblasti techniky a aplikovaných přírodních věd a jejich mentory.
- **Webinars for Early Career Researchers SS 21/22** - série otevřených webinářů v angličtině o vyhledávání a citování informací, ale také o citačních databázích a akademické integritě se již druhým rokem účastní začínající výzkumníci z celé ČR
- Individuální podpora během konzultací

Online podpora SŠ a VŠ studentů při práci na diplomových a semestrálních projektech a jejich psaní odpovídajících prací

- Otevřený, bezplatný kurz **Jak na závěrečnou práci** zaměřený na vyhledávání, citování a psaní je od roku 2020 dostupný odkudkoliv ve formě webináře
- Bezplatné individuální konzultace (na místě nebo online) a otevřené návody

PA2 - Pokročilé informační služby – firemní (1)

Garantka Tereza Pavlíčková

Východiskem nastavení služeb je podrobně zpracovaná PEST analýza, na základě které byly stanoveny cíle poskytování poradenství a rešeršních služeb firemnímu sektoru, **především SME**. Účelem je pomoci malým a středním firmám při zakládání, inovování a zvyšování efektivity výroby a procesů tak, aby byly **globálně konkurenceschopné**

Oblasti a formy podpory NTK / NCIP

- tvorba a validace business plánů
- finanční řízení/poradenství
- marketing výrobků, služeb i značky
- analýza míry digitalizace firmy
- analýza odměňování a motivačních nástrojů
- analýza trhu a konkurence
- mediální monitoring
- praktické demonstrace aktuálních technik/technologií (informační hnízda, aj.)

PA2 - Pokročilé informační služby – firemní (2)

Poradenství v oblasti ochrany duševního vlastnictví, patentové řešerše

- NTK bude nově poskytovat služby v oblasti duševního vlastnictví.
- Evropská patentová organizace (EPO) spravuje mezinárodní síť regionálních center patentových informací zvanou PATLIB 2.0. NTK se stala součástí sítě českých, tzv. PATLIB center v roce 2021
- Ve spolupráci s Úřadem průmyslového vlastnictví (ÚPV) NTK cíleně doplňuje svoje know-how (mj. dvouleté odborné specializační studium na ÚPV)
- Je ověřována vhodnost využití databáze patentových informací IFI Claims pro účely práce FS.

PA3 - Implementace evropských standardů do výzkumného prostředí ČR (1)

Garantka Eva Hnátková

Cílem je kultivovat české prostředí v souladu s evropskými trendy a podpořit implementaci evropských standardů, zejména z oblasti Open Science do národního výzkumného prostředí:

- spolupráce s organizacemi činnými ve VaVal (jak RFO, tak RPO)
  - spolupráce na (zatím neexistující) Národní strategii Open Science
  - koordinace vzniku „české“ sestavy facet OS
- 1. Navazovat aktivní spolupráci s klíčovými mezinárodními a národními aktéry podporujícími VaVal a zapojovat se do mezinárodních aktivit pro podporu Open Science.**
    - EOSC Asociace (člen v TF), EK, EUA, Eurodoc, cOAlition S, Science Europe, ORE, OpenAIRE, ICOLC, LIBER, atd.
    - Informačně podpořit vědeckou komunitu ČR: AV ČR, VŠ (ČKR, RVŠ), vysokoškolské a výzkumné organizace, poskytovatele finanční podpory VaVal (MŠMT, GAČR, TAČR), tvůrce politik (RVVI, ministerstva)

PA3 - Implementace evropských standardů do výzkumného prostředí ČR (2)

2. Mapovat nové evropské a mezinárodní trendy a politiky v oblasti Open Science a VaVal
  - EK 8 pilířů Open Science
3. Sledovat stav implementace otevřeného přístupu a poskytovaných služeb v ČR.
  - Analýza evropského prostředí – mapování (např. EUA OS survey), sběr dokumentů a podkladů z Evropského prostředí pro české instituce VaVal
  - Strukturalizace aktérů VaVal
4. Podílet se na vývoji a zavádění infrastruktury pro podporu otevřeného přístupu včetně nové platformy 'One-stop-shop' for researchers
  - Průzkum potřeb pro perzistentní identifikátory autorů (ORCID iD) - možnost národního konsorcia
  - Národní centrum pro PID: ORCID, DOI, ROR/GRID - později součást OSS4R
  - DICE - datová infrastruktura EOSC
  - Spolupráce/popularizace Data Stewardship Wizard (DSW), resp. jiné modely

PA3 - Implementace evropských standardů do výzkumného prostředí ČR (3)

5. Poskytovat podporu, vzdělávací akce včetně školení a organizovat každoroční národní a mezinárodní akce.

- Czech Open Science Day(s), KRECon 2021: [Open Science - Challenges and Opportunities](#), 11. – 12. 11. 2021 s účastí šesti špičkových evropských expertů
- Národní podpora pro ORCID
- [Seminář k ORCID pro výzkumné organizace](#), online workshop, 24. 3. 2021
- [ORCID in the Czech Republic: towards National Consortium](#), webinář, 29. 9. 2021
- [Czech Open Science Day](#), online event pro představitele VaVal v ČR, 25. 5. 2021
- [DocEnhance: Piloting a data stewardship course](#), prezentace na workshopu [FAIR data enabling through European libraries](#) na konferenci LIBER 2021

6. Podporovat kariérní rozvoj výzkumných pracovníků, zejména na počátku kariéry (early career researchers)

- [Eurodoc Conference 2021: Improving Doctoral Training in Europe](#), NTK partner hybridní mezinárodní konference, 14-15. 7. 2021
- [Falling Walls Lab CZ](#), národní kolo mezinárodní soutěže Falling Walls, 14. 9. 2021
- KRECon 2022: Doctoral Schools, PhD camp

PA4 - Národní repozitář

Garantka Petra Černohlávková

Cílem je vytvořit centrální **dokumentový** repozitář sloužící jako jediný hlavní přístupový bod k publikovaným dokumentům, může obsahovat i pouhé odkazy. Vynikající tým výkonných kurátorů a zkušených metadatových expertů nezbytně **potřebuje posily**.

- Východiskem je projekt [NUŠL](#) Národní úložiště šedé literatury umožňující vyhledat nepublikovanou literaturu: kvalifikační práce, výzkumné a jiné zprávy, certifikované metodiky, aj. Dnes 621748 dokumentů
- Nová verze ==> na technologii CERN invenio3
- Vyvíjen jako prototyp / model pro Národní Repozitářovou Platformu připravovanou e-INFRA CZ v rámci IPs OP JAK
- Klíčovou rolí NTK je standardizace a interoperabilita metadatových schémat v budoucnu nutná pro koordinace českých příspěvků do EOSC

PA5 - Technické a softwarové zabezpečení (1)

Garant Jan Pokorný

Cílem je vytvořit soudobé efektivní prostředí pro budování fondu a poskytování služeb

- Klasické budování fondu **just-in-case** (předem vybrané knihy pasivně čekají na případné zájemce) nestačí (a možná ani nikdy nestačilo) dynamice doby.
- V soudobém vývoji VaVal převládá multioborovost a nutnost sledovat dopady na přírodní i společenské prostředí.
- NTK se proto rozhodla informačně podporovat budování fondu i jednotlivé služby proaktivně **just-in-time**, či dokonce prediktivně.
- K tomu NTK vytváří **jednak nástroj pro budování fondu Pythie**, který vychází
  - z analýzy existujícího fondu
  - ze znalosti nabídky zdrojů na trhu
  - z hloubkové analýzy trendůa doporučuje vhodné doplňování fondu.

PA5 - Technické a softwarové zabezpečení (2)

- Za druhé **portálovou stavebnici**, která umožní ve velmi krátkém čase postavit mikroportál na vybrané téma a zpřístupnit v něm aktuální informace a dokumenty tištěné i elektronické povahy.
- To NTK umožní nabízet vybraná témata formou tematických webových mikroportálů a jejich fyzické reprezentace jako informační hnízda (koutky).
- Stavebnice se skládá z komponent, portletů, kde každý z nich zobrazuje určitá data určitým způsobem. Např. nejčtenější autoři daného oboru, nejčtenější články, relevantní informační databáze a číselníky, nejbližší konference, aktuální podcasty, novinky sklizené z vybraných webových zdrojů, apod. Portlety mohou být plněny ručně, ale hlavní síla bude v aplikacích, které obsah generují automaticky na základě nastavení a pravidelných sklizní dostupných dat.
- Řešení by mělo být schopné nasazení již v roce 2022.

PA5 - Technické a softwarové zabezpečení (3)

- Za třetí NTK vyvinula a naplňuje pokročilý adresář osob a organizací systém **Contact Realms**. Smyslem tohoto široce využitelného adresáře je udržovat profesní kontakty a jejich vzájemné vazby jak z akademického, tak firemního prostředí, a vytvářet tak síť odborníků. Tak lze prostřednictvím nezávislé instituce, jakou NTK je, usnadnit vzájemné propojování, poskytování konzultací, nabízení služeb apod. Systém bude mít mnohostranné využití.
- Vyústěním projektové aktivity by mělo být portálové řešení **OSS4R** (one-stop-shop for researchers), resp. pokročilé personalizované online služby.

PA6 - Řízení projektu

Garantka Jitka Kárníková

Cílem je (průkopnický pro nový útvar „**projekt sdílených činností**“) vytvořit „lightweight“ a přitom dostatečně průkaznou administrativu, která vedení jednotlivých aktivit dává možnost soustředit se na vlastní vývojové i provozní činnosti, a přitom mít jistotu o jejich regulérnosti

- Náplní aktivity je průkazné vedení, rozvoj, kontrola a administrativa projektu, nezbytné vykazování činnosti, status reporty, zprávy o realizaci a evaluační zprávy

Challenges, které NTK předložila Vědecké radě

Jeden problém podstatný: ČR nemá zatím Národní strategii pro Otevřenou vědu

- ČR sice není v cOAlition S, ale může si dovolit ignorovat výzvu Plánu S?
- Možná strategie (např. NL): usilovat o **Gold OA** u „velkých“ vydavatelů, u ostatních cestou Autorského zákona zajistit **Green OA**, tj. právo autorů zveřejnit dílo po „rozumném embargu“. (Opatření 13 Národní politiky VaVal 2021+: *v souvislosti s přechodem na model otevřeného přístupu k vědeckým informacím a datům bude docházet ke sjednávání výhodnějších podmínek pro publikování výsledků VaVal*)
- CzechELib sjednával smlouvy jen pro zdroje, které požadovaly alespoň tři instituce, pravidlo navrhla OR a schválil ŘV. Tím je ve finančním objemu pokryto cca 87 % všech zdrojů, ale pouze 30 % titulů, kde čeští autoři publikují. Co s tím „long tail“?
- CzechELib je schopen sjednávat 30-40 smluv; pravidlo 3+ instituce jejichž autoři publikují u daného vydavatele dává 800 vydavatelů – to je nereálné ==> jak vybrat těch 30-40?
- Malí vydavatelé nebo úzce zaměřené učené společnosti jsou znevýhodněni.
- Jak alespoň přispívat na APC pro Gold OA pokud možno většině publikujících?
- Zvažujeme nastavit a priori metodiku pomocí bibliometrických kritérií a pak ji aplikovat “padni, komu padni” aktuálně pracujeme na předběžných návrzích.

Druhý problém jednoduchý: jak dál s ORCID?

- Nařídít do RIVu vyhláškou anebo navždy dobrovolný?

Výsledky diskuse na zasedání Vědecké rady (1)

Závěrečná doporučení Vědecké rady

1. Doporučení: Je žádoucí ustanovit národního koordinátora, který by jednotlivé oblasti Open Science propojoval.
  - Úkol pro NTK: připravit návrh pro RVVI. Ten musí odsouhlasit ostatní zainteresované strany (grantové agentury, ČKR, AV ČR, ministerstva, ...).
2. Rozšiřování Open Accessu k vědeckým publikacím: Pravidla pro OA je nutné nastavovat opatrně, při uzavření transformačních smluv s vybranými vydavateli lze očekávat příliv autorů/publikací, nemělo by to ovlivnit vědce kde mají publikovat. Doporučení: VR vnímá užitek OA mj. ve zvyšování citovanosti a všeobecně podporuje postup NTK.
  - Úkol pro NTK - Nadále postupovat podle realistických možností, případný vyšší nárůst plateb u transformační smlouvy projednat s VR.

Výsledky diskuse na zasedání Vědecké rady (2)

Závěrečná doporučení Vědecké rady

3. Doporučení: Vyvolat proces úpravy Autorského zákona ve zmíněném směru.
  - Úkol pro NTK - Ve věci úpravy autorského zákona se obrátit na kompetenčně příslušné Ministerstvo kultury s tím, že k tomu má souhlas VR.
  - Splněno, prvotní podklad M. Svoboda oznámil (na jednání Garanční Rady NK) ministroví kultury a s jeho souhlasem předán k dalším krokům MK.
4. Doporučení: ORCID je žádoucí zavést v celém výzkumném systému. Na to je nutné sejít se s hlavními hráči a společně připravit doporučení pro RVVI, následně usnesení.
  - Úkol pro NTK: Spojit se s Š. Jurajdou, M. Hajdúchem a předsedkyní KNAV, pro ně / s nimi připravit podklady, na základě kterých by RVVI podpořila zavedení mandatorní používání ORCID.
5. Závěrem P. Konvalinka poděkoval NTK za všechny aktivity v této oblasti.

Děkuji za pozornost